

acceptandi, quia tunc iudicium de dignitate personæ superiori relinquitur, et ita tollitur periculum præsumptionis; alia vero pericula ex dicta conditione episcopatus ablata supponuntur. Unde procurare episcopatum, etiam dictis conditionibus suppositis, vix probari potest, nedum consuli vel voveri, quia tale desiderium supponit iudicium de propria sufficientia et dignitate, quæ existimatio de seipsa periculosa est. Nihilominus tamen in casu aliquo potest hoc honestari, ut si magna sit necessitas Ecclesiæ, et tanta incommoditas episcopatus, vel ob aeris inclementiam, vel ob alia pericula mortis, vel ob regionis distantiam, ut vix inveniretur aliquis ad tale ministerium aptus, qui episcopatum acceptare vellet. Tunc enim se offerre, opus esse posset perfectionis et materia voti; sed de hoc latius in materia de ordine.

13. *Respondetur ad confirmationem ejusdem primæ objectionis.* — Ad confirmationem illius primi argumenti ex dictis facile respondetur, concedendo antecedens, nimirum, votum non ingrediendi religionem, regulariter ac per se loquendo, esse invalidum; votum autem non acceptandi episcopatum, per se validum esse, si debito modo fiat, ut recte docet D. Thomas 2. 2, q. 186, art. 2, ad 3. Negatur autem consequentia, nimirum, minus perfectum esse episcopalem statum; solum enim sequitur esse minus securum, aut pluribus periculis expositum. Unde, qui vovet non acceptare episcopatum, semper habet subjunctam conditionem, nisi præcipiatur ab habente potestatem, et ideo solum vovet non procurare illum, nec propria sponte, et quasi nixus suo iudicio de propria sufficientia, illud accipere; nec propter temporalia commoda, sed propter solam obedientiam vel necessitatem charitatis illud suscipere. Et ita per hujusmodi votum non fugitur episcopatus, ut status minus perfectus, sed fugitur modus minus perfectus ascendendi ad illum. Et ita quoad hoc, tale votum est de meliori bono, et non claudit januam majori bono, quia semper patebit ingressus ad episcopatum, si superior præcipiat. In statu autem religionis cessant hæ rationes vel pericula, et non solum status ipse perfectionis est, sed etiam modus obtinendi illum, ipsum appetendo, petendo et procurando, est optimus; ideoque tam votum non assumendi, quam non petendi aut procurandi illum, per se illicitum et invalidum est, nisi in aliquo casu ex circumstantiis personæ et aliarum rerum, propter vitandum aliquem excessum, aut impru-

dentem modum procurandi talem statum, votum honestetur.

14. *Responsio ad secundam objectionem.* — Secunda objectio est specialis de aliquibus statutis religiosis, et ideo exacta illius declaratio ex inferius tractandis pendet. Nunc ergo breviter respondetur negando consequentiam, quia, licet status religiosus interdum exerceat actiones pertinentes ad statum perfectionis communicandæ, seu exercendæ circa alios, solum ministerialiter, et per quamdam delegationem a supremis prælatis illam participat; et ideo talis status non attingit excellentiam status episcopalis, ad quem illæ actiones principaliter et quasi proprio jure spectant. Unde obligatio exercendi tales actiones, et procurandi salutem animarum, et perdendi pro illis animam, si oportuerit, longe major et altior est in Episcopo quam in quocumque simplici religioso, cujuscumque sit instituti. Et ideo etiam ex ea parte status ejus perfectior est. Præterea ipsi Episcopi jure suo, et seclusis privilegiis, sunt pastores et perfectiores ipsorum religiosorum, cujuscumque ordinis sint; et ideo ex vi muneris major perfectio in Episcopo desideratur. Denique multæ gravissimæ et perfectissimæ actiones pertinentes ad perficiendos alios, sunt propriæ Episcoporum, vel ratione consecrationis, vel ratione jurisdictionis: ut fideles confirmare, sacerdotes consecrare, in veritatibus fidei definiendis habere suffragium, et ad universale regimen Ecclesiæ, quando oportuerit, vocari, per eum ad quem pertinet Concilia congregare, quæ omnia, et similia, totum ordinem status religiosi excedunt.

15. *Infirmatur secunda objectionis confirmatio.* — Tertia objectio sequenti capite solvetur. — Unde ad confirmationem concedimus, Prælatos religiosorum ratione muneris habere peculiare perfectionis munus. Quod si temporale sit, magis nomen officii quam status meretur; si vero sit perpetuum, potest fortasse speciali ratione status perfectionis vocari, et ad statum perficientium pertinere, juxta dicta in præcedenti capite. Nihilominus tamen respondetur, illos Prælatos simpliciter esse inferiores Episcopis in perfectionis statu, quia illa veluti duplex ratio status perfectionis, quæ in talibus Prælatibus religiosis considerari potest, in statu episcopali universaliori, altiorique modo continetur, ut patebit facile considerando et applicando ea, quæ in principio hujus responsionis et in probationibus assertionis dicta sunt. Tertia objectio postulat

gravem quæstionem, in sequenti capite tractandam.

CAPUT XIX.

AN STATUS EPISCOPALIS ADEO PERFECTUS SIT, UT IN EO VOTUM RELIGIONIS IMPLEATUR; ET EXPONITUR CAP. *Per tuas*, DE VOTO.

1. *Prima sententia affirmans votum ingrediendi religionem non frangi per acceptationem episcopatus.* — Tertia objectio in præcedenti capite proposita nonnullas petit difficultates, quarum resolutio ad præcedentis resolutionis exactam notitiam necessaria est. Est autem præcipuum dubium, an ille, qui vovet ingredi religionem, et ante votum expletum ad episcopatum vocatur, possit licite et sine transgressione voti episcopatum accipere, quasi votum in melius commutando, vel per fortius vinculum illud extinguendo, ita ut consequenter ad votum implendum non amplius teneatur; videtur enim hoc sequi ex resolutione data, quod status episcopalis est perfectior religioso. Et tamen oppositum in illo textu definiri videtur. Primus modus respondendi est, non frangi votum illud acceptando episcopatum, sed extinguere, et consequenter nihil in eo peccari; nec relinqui obligationem postea renunciandi episcopatum, et implendi votum, per se loquendo. Ita sentiunt Abbas, Antonin. et Henric., in d. c. *Per tuas*, ubi etiam non repugnant Hostiens. et Joan. Andr., et sequitur Henric., lib. 10 de Sacramento Ordin., c. 32, in fine; licet addat, *contrarium esse tutius, et communiter receptum, et ideo in praxi servandum.* Constantius id tradit uterque Emmanuel Sa, verbo *Episcopus*, n. 2; et Rodriguez, in Sum., tom. 2, capite sexto, numero sexto, referens hoc fuisse iudicium plurium Doctorum in Salmanticensi Academia; additque D. Thomam et Cajetanum, sed immerito.

2. *Confirmatur primo.* — *Confirmatur secundo.* — Fundamentum hujus sententiæ est, argumentum secundum superius factum, quod in eo casu non frangitur votum, sed in melius commutatur, et consequenter melius impletur, juxta c. *Scripturæ*, de Voto, et c. *Per venit*, de Jurejurando. Et confirmatur, quia vinculum majus extinguit minus, ut vinculum carnalis matrimonii solvit vinculum voti simplicis religionis; ergo multo magis solvet illud vinculum spiritualis matrimonii; cum hoc tamen discrimine, quod illa prior solutio fit cum peccato, hæc vero posterior sine pec-

cato fit, quia cum majori vinculo major etiam perfectio conjungitur. Et simili modo, votum solemne in religione laxiori extinguit vinculum simplicis voti præcedentis ingrediendi religionem strictiorem, juxta cap. penultim., de Regular., in 6. Ergo multo magis in præsentī. Tandem confirmatur, quia religiosus professus licite transit ad episcopatum, ut patet c. unico, 18, quæst. 1, et est per se notum; ergo a fortiori nondum professus, et habens simplex votum religionis, licite transit immediate ad episcopatum, quia minus ligatus est vinculo religionis, quam professus religiosus.

3. *Secunda et verissima sententia affirmat, eum, qui vovet religionem, peccare acceptando episcopatum, ac teneri dimittere.* — Secunda sententia, quam verissimam censeo, affirmat imprimis, votum religionis, quod præcessit episcopatus acceptationem, non extingui nec impleri per ascensum ad episcopatum. Et consequenter affirmat peccare illum, qui habens votum religionis, ante illud impletum, statum episcopatus assumit sua voluntate, et sine speciali dispensatione. Unde affirmat tertio, eum, qui sic accepit episcopatum cum voto religionis nondum impleto, teneri ad renunciandum episcopatum, ut votum religionis impleat, quamvis illo impleto possit iterum acceptare episcopatum, si ad illum eligatur. Hanc sententiam insinuavit satis D. Thomas 2. 2, q. 189, art. 3, ad 1, ut infra expendemus; et ita intelligit et sequitur ibi Cajetanus. Et idem tenent ex Theologis Richard., in 4, dist. 38, art. 5, quæst. 1, ad 3; et Major, quæst. 6; et Abulens., quæst. 94, in c. 30 Numer.; Azor, tom. 1, lib. 11, c. 16, quæst. 2, et c. 22, quæst. ult.; et optime Sanch., lib. 4 in Decalog., c. 17. Ex Canonistis etiam Abbas Antiquus, et Cardinalis ibi; et magis inclinatur Joan. Andr. et Hostiens., et hic clarius in Summa, titulo de Voto, § *Et utrum a voto*, n. 14. Ex Summistis, Sylv., verb. *Votum*, 3, q. 9, et verb. *Religio*, 2, q. 20; Angel., *Votum*, 2, quæst. 12, *Votum*, 3, quæst. 15; Corduba, in Summa Hispana, quæst. 153. Novissime Miranda, in Manual. Prælat. regul., tom. 1, quæst. 20, art. 9, et alii, quos prædicti referunt.

4. *Probatur primo ex cap. Per tuas.* — Probatur primo ex dicto cap. *Per tuas*, cujus decisio satis clara et expressa videtur, licet per varios intellectus ab auctoribus contrariæ sententiæ eludatur. Unus est, ibi Pontificem solum consulere quod esset melius, non vero quod fuisset necessarium. Ita indicat Cardinalis ibi, et sequuntur Henriquez et Emmanuel,

supra. Fundantur, quia Innocentius III dicit: *Nos autem tuæ discretioni consulimus.* Sed repugnant huic expositioni sequentia verba, ut: *Si tuam sanare desideras conscientiam.* Ergo supponit Pontifex illum Episcopum habuisse conscientiam læsam, et consulit remedium necessarium ad illam sanandam. Non ergo utitur verbo *consulendi*, eo modo quo consilium a præcepto distinguitur, sed eo modo quo vocamus consilia illa responsa quæ interrogantibus de obligatione in conscientia dare solemus. In qua significatione etiam consilium distinguitur a præcepto; non tamen quia non sit de re quæ sit sub præcepto, sed quia obligatio non imponitur a consulente, sed tantum declaratur. Unde Pontifex, quia in eo responso non se habebat ut præcipiens, sed ut docens obligationem, quæ in conscientia inerat, utitur verbo *consulendi*.

5. *Probatur ex D. Th. sensus illius cap. Per tuas.* — Et ita intellexit illum textum D. Thomas, in d. solut. ad 1, in qua prius tractat decisionem Alexandri Papæ in c. *Consulendus*, 17, q. 2. Nam interrogatus de presbytero qui, in infirmitate constitutus, religionem promiserat, et postea non impleverat, respondet Pontifex non esse privandum beneficio. Exponitque D. Thomas id intelligendum esse in foro exteriori Ecclesiæ; nam cum ille presbyter votum tantum simplex fecisset, non poterat adrelinquendum beneficium de jure compelli. Et adjungit sanctus Doctor, *tamen in foro conscientia fuisse illi consulendum, quod omnibus dimissis religionem intraret.* In quibus verbis evidenter utitur verbo *consulendi*, in significatione a nobis declarata; nam ille presbyter sine dubio tenebatur rigoroso præcepto divino ad votum implendum. Et statim veluti a simili confirmat D. Thomas dictum suum, ex d. c. *Per tuas*, et in eodem sensu illud exponit, dicens: *Consulitur Episcopo Caropolitano, qui post votum religionis episcopatum assumpserat voto non impleto, ut si suam salvare conscientiam desideraret, regimen Ecclesiæ resignaret, et redderet Altissimo vota sua;* ita legit D. Thomas textum illum. Et in ejus verbis pondero verbum *consulitur*; nam in eadem significatione illo utitur, in qua parum antea illo usus fuerat. Pondero etiam *salvandi conscientiam*, quo explicatur consilium de re necessaria ad salutem. Denique pondero in textu, et in sancto Doctore illa verba ultima: *Et redderet Altissimo vota sua.* Nam si Episcopus ille non peccasset, sed implevisset votum assumendo episcopatum, et in melius votum

commutando, jam non haberet votum quod Deo redderet, quia jam altiori modo illud impleverat; ergo cum Pontifex consulat illi ut reddat votum, supponit illum adhuc fuisse obligatum; et cum reddere votum non sit opus consilii, sed præcepti, consilium Pontificis non fuit de opere consilii, sed de re necessaria ad salutem.

6. *Rejicitur secundus aliquorum sensus ad cap. illud Per tuas.* — Secundo respondent aliqui, in illo casu fuisse aliquid speciale, quia ille Episcopus non unum tantum, sed duo vota emiserat: unum religionis, quod ibi dicitur *solemniter emissum*, non quia fuerit solemnè proprie, cum tantum fuerit promissio de futuro; sed quia coram testibus et cum alia externa solemnitate forte factum fuerat. Aliud votum fuit de implendo priori voto post duos menses a reditu ab Apostolica Sede, quod votum vocatur in textu, *promissio facta in manibus Prælati ejusdem Ecclesiæ.* Unde inferunt aliqui per hanc promissionem fuisse speciale jus acquisitum eidem Ecclesiæ. Ideoque licet ille Episcopus recipiendo episcopatum ante ingressum religionis non violaverit prius votum, sed illud impleverit, secundam vero promissionem non implevisset, et Ecclesiam illam jure acquisito defraudasse, et ideo Pontificem illi dictum consilium dedisse; ita Emmanuel supra, nullum alium auctorem hujus intellectus referens. Nec ego illum inveni; nec videtur mihi probabilis. Nam imprimis Pontifex in plurali dicit: *Redde Altissimo vota;* ergo neutrum erat impletum. Deinde non dicit, ut impleat promissionem homini factam, nec, ut reddat jus Ecclesiæ acquisitum, sed solum, ut vota reddat Altissimo. Nullam ergo rationem habuit Innocentius juris acquisiti Ecclesiæ. Præterea non dicitur promississe aliquid Prælato, sed in manibus Prælati Deo promississe.

7. *Impugnatur ulterius.* — Adde quod nihil novi tunc promisit, neque ulli personæ, nec per secundum votum ullam rem novam promisit, sed tantum tempus ad prioris voti obligationem implendam determinavit. Ergo, si postea assumendo statum Episcopi primum votum implevit, nihil de secundo restabat implendum. Nam transgressio facta propter dilationem majorem, jam transit, et infecta esse non potest, et ratione illius tantum manet obligatio ad pœnitentiam agendam; tantum ergo potuit obligatio relinqui ad substantiam operis; ergo si hæc impleta est per ascensum ad melius, nihil superest reddendum.

Denique, licet secunda promissio specialiter facta esset tali Ecclesiæ et Prælato ejus, qui speciale jus acquisisset exigendi promissum, nihilominus illud jus fuisset extinctum per ascensum ad episcopatum, si per hunc fuisset votum religionis impletum. Sicut votum simplex ingrediendi certam religionem, etiamsi habeat specialem promissionem humanam eidem religioni factam, extinguatur ingrediendo arctiorem religionem, quod etiam sine peccato fieri potest; nam si post factam professionem in una religione est licitus transitus ad arctiorem de jure communi, multo magis post simplicem promissionem. Ratio autem est, quia talis promissio semper habet innatam conditionem, ut non impediatur majus bonum. Ita ergo, si transitus ad episcopatum est perfectior quam ad aliam quamcumque religionem (ut illa sententia supponit), per illum extincta fuisset omnis illa prior obligatio, tam voti quam promissionis factæ prælato, etiamsi utraque præcessisset, quia eadem ratio militat, eademque conditio in tali voto inclusa fuisset.

8. *Tertius ad cap. Per tuas intellectus.* — Tertio respondent alii, Episcopum illum specialiter peccasse, quia fuit in mora culpabili implendi votum intra tempus per secundam promissionem definitum. Unde electio de illo facta fuit nulla (ut ait ibi Hostiensis in priori expositione), vel saltem erat irritanda (ut aiunt Antonin., Henric. et alii ibi), quia Episcopus eligitur ad sacrorum administrationem, quæ gratiam requirit; et ideo si eligatur existens in peccato mortali, vel nulla, vel cassanda est electio. Addit vero Panormitanus hoc procedere, supponendo illum Episcopum peccasse ex ambitione vel cupiditate honoris, acceptando episcopatum, vel procurando electionem, et ideo debuisse illi renunciare; nam si bona intentione accepisset, satis illi fuisset pœnitentiam agere de priori mora. Alii vero non inveniunt in illo facto sufficientem causam, quæ ad renunciandum episcopatu illi Episcopum necessitaret, respondent, vel propter conscientiam erroneam ad id fuisse inductum, quia non poterat aliter illam deponere, vel propter auferendum scandalum, quod aliter vitari non potuisset.

9. *Impugnatur.* — At hæc omnia et frustra et sine fundamento, majori ex parte sunt excogitata, ideoque vim Pontificii responsi non evacuant; unum enim tantum ex illo textu evidenter colligitur, nimirum, illum electum graviter peccasse contra votum per nimiam

dilationem, priusquam eligeretur, ut evidenter probant illa verba: *Cumque termino ipso transacto non curasses, quod voteras, adimplere, tandem existens voti transgressor vocatus fuisti,* etc. Verumtamen inde non colligitur necessario fuisse in statu lethalis peccati, quando fuit electus, quia poterat jam de peccato doluisse, saltem quando electioni consentit; vel certe post illam, antequam Pontificem consulere. Imo ipsa consultatio videtur profecto fuisse sufficiens signum pœnitentiæ jam actæ, et desiderii ac propositi adimplendi quidquid ex vi præteriti voti teneretur. Quo posito, nulla erat necessitas renunciandi episcopatu ad conscientiam sanandam, si jam prius votum per commutationem in melius fuisset impletum. Imo, licet demus illum permansisse in peccato mortali, quod prius commiserat, non tenebatur in conscientia renunciare, sed pœnitentiam agere; nam per illam sufficienter suæ conscientia consulisset. Quia falsum omnino est, electionem ad episcopatum esse nullam propter mortale peccatum electi; imo nec est verum esse irritandam, quia nulla talis pœna invenitur in jure lata in universum: et quando in aliquo casu lata supponatur, non obligat electum in conscientia ad resignandum, sed per sententiam judicis privari poterit. Atque ita in rigore falsa esset conditionalis responsio Pontificis: *Si tuam sanare conscientiam desideras, renuncia,* quia posset per solam pœnitentiam sanari sufficienter; et consequenter non haberet vota quæ Deo redderet; quia retinendo episcopatum, et facta sufficienti pœnitentia prioris transgressionis, sufficienter vota sua implevisset.

10. Quod vero addit Panormitanus impertinens est, tum quia divinat vel temere judicat illum Episcopum mala intentione electioni suæ consensisse, cum nihil de hoc in textu legitur, nec ipse ob hanc causam consuluerit Pontificem, sed propter dubium ex voto excitatum. Nec etiam Pontifex illum arguit de tali culpa, sed de transgressione prioris voti. Tum etiam quia, licet talis intentio præcesserit, mutando illam, et agendo de illa pœnitentiam, adhibitum fuisset remedium, et consequenter non fuisset renunciatio ad sanandam conscientiam necessaria. Neque verisimilius est quod alii addunt de conscientia erronea, quia etiam gratis et sine fundamento fingitur; nam ex textu solum colligi potest illum consuluisse Pontificem, narrando simpliciter factum, quia dubitabat quid ratione voti et prioris transgressionis ejus agere teneretur; non

vero insinuat ipsum jam credidisse, quod esset ad renunciandum, et votum implendum obligatus. Et præterea, licet supponatur hoc credidisse, si in hoc errabat, non debuisset in errore confirmari, sed de veritate doceri; ita enim tollitur conscientia erronea, non errorem fovendo. Nec Pontifex recte egisset fovendo conscientiam erroneam, et quodammodo decipiendo. Nec illa fuisset causa sufficiens ad dandam licentiam renunciandi episcopatu, cum credibile non sit, conscientiam erroneam non potuisse per declarationem et approbationem Pontificis auferri. Et eisdem fere modis improbatur altera fictio scandali, quia et gratis præsumitur vel asseritur, et ad summum potest præsumi de priori transgressione et mora, quod per penitentiam auferri potuisset; et ut ex perseverantia in episcopatu sine ingressu religionis scandalum non sequeretur, pontificia responsio et approbatio sufficientissima fuisset.

11. *Ex dicto cap. Per tuas, omnia, quæ asserita sunt, colliguntur.* — Est igitur illud pontificium responsum simpliciter, et ad litteram (ut sic dicam) secundum planum contextum intelligendum. Et ita ex illo aperte probantur omnia, quæ in nostra sententia proposuimus. Nam imprimis ex illo habemus, votum religionis, ante episcopatum factum, non impleri per assumptionem ad episcopatum; nam si votum impleteretur, extingueretur ejus obligatio, et consequenter etiam in illo Episcopo fuisset extincta, et votum impletum, quia non est minor ratio in illo quam in aliis; consequens autem est contra responsum Pontificis, quo declarat, illum mansisse obligatum ad reddendum Domino vota sua. Ergo votum religionis et ejus obligatio mansit in tali Episcopo. Et hinc inferitur quod secundo loco proposuimus, peccasse illum assumendo episcopatum ante impletum votum religionis. Quod quidem non affirmatur expresse in illo textu, optime autem sequitur ex ejus decisione; nam, si necessarium fuit illi Episcopo resignare regimen Ecclesie, et religionem ingredi ad sanandam conscientiam, ergo erat læsa et onerata conscientia ex contrario facto. Item, qui absolute tenetur implere votum, peccat faciendo aliquid quo se reddit moraliter impotentem ad votum implendum. Sed qui assumit episcopatum, redditur impotens ad ingressum religionis, juxta c. *Nisi cum pridem*, de Renunciat.; ergo habens votum religionis peccat contra votum, acceptando episcopatum ante votum impletum.

12. *Objectio, et ejus solutio.* — Dices: de licentia Pontificis fieri potest liber, et habilis ad profitendam religionem, et ita non fit simpliciter impotens; nam postea potest petere licentiam a Pontifice, et si dederit, satisfaciet voto; si vero non dederit, excusabitur, quia jam fecit quod in ipso erat. Respondeo, hoc non ob stare quominus prius graviter peccaverit, quia sumendo episcopatum, se privavit absoluta libertate ingrediendi religionem, eamque Pontificis voluntati subjecit, quod fuit contra prioris voti obligationem, quia per illud suam voluntatem et absolutam libertatem obligaverat ingressui religionis. Replica bis posse hujusmodi Episcopum sine renunciatione episcopatus assumere habitum, et profiteri religionem, non animo deserendi suam Ecclesiam, sed cum ea contractum vinculum conservando; hoc enim nec per se impossibile, nec malum est, cum idem simul esse possit religiosus et Episcopus, nec est jure aliquo prohibitum. Nam in dicto c. *Nisi cum pridem*, solum prohibetur Episcopo renunciatio episcopatus, vel desertio gregis, ut ad religionem transeat. Quod vero Episcopus non fiat religiosus manens Episcopus, ibi non prohibetur, nec alibi invenitur prohibitum.

13. *Quo jure prohibeatur Episcopum fieri religiosum non dimittendo episcopatum.* — Responderi potest imprimis hoc esse prohibitum in Concilio Constantinopolitano, prout refert Innocentius III, in c. *Post translationem*, de Renunc. Nam, qui descendit ab episcopali dignitate ad monachatum, non potest Episcopus iterum fieri, juxta illud Concilium; ergo multo minus potest in eodem episcopatu manere. Citat autem Innocentius decretum illud ex Concilio Constantinopolitano I; nam dicit esse unum ex quatuor principalibus quos Ecclesia ut quatuor Evangelia veneratur; illud vero est Constantinopol. I, ut constat ex Gregorio, l. 1 Reg., Epist. 24, et c. *Sicut*, dist. 25. Nunc autem in actis illius Concilii hoc decretum non invenitur. Unde glossa ibi solum allegat c. *Hoc nequaquam*, 7, q. 1, in quo quidem eanone dicta prohibitio habetur. Gratianus tamen illum refert ex Concilio Constantinopolitano, sub Joanne Papa VIII, qui plusquam quingentis annis post Synodum primam Constantinopolitanam sedit. Et in tomis Conciliorum nullum extat Concilium Constantinopolitanum sub Joanne VIII celebratum; sed sub Adriano II, ejus prædecessore celebrata fertur octava Synodus generalis, quæ fuit Constantinopolitana IV, contra Photium, ejus-

dem civitatis Patriarcham, schismaticum, congregata. Verumtamen etiam in concilio illo decretum illud nunc non invenitur.

14. At vero in decreto Gregoriano notatur circa illud caput, inveniri Synodum illam Constantinopolitanam sub Joanne VIII, in Vaticano Græce scriptam, ex qua ita ibi decretum latine transfertur: *Quamvis hucusque nonnulli Antistites ad monachorum habitum descendentes conati sint in Antistitum fastigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta est, sancta tamen et Ecumenica hæc Synodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de Ecclesiastico statu sunt, revocans, statuit ut, si quis Episcopus, sive quis alius Antistitis dignitatem obtinens, ad vitam monasticam descendere et proprie locum implere voluerit, hic Antistes dignitatem amplius non retineat. Monachorum enim instituta ad obedientiam et disciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magisterii vel præfecturæ, atque eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profleantur.* Et postea fertur generale decretum, *ut nullus Antistes ad vitam monachorum transeat; et adjicitur poena: Ut qui contrarium fecerit, amplius dignitatem non recuperet.* Circa quod decretum, quoad hanc ultimam partem, multa dicit Innocentius III, d. c. *Post translationem*. Et disputant interpretes in utroque loco, quæ nostro instituto non deserviunt. Solum ergo ex priori parte colligi videtur ibi, principaliter vetitum fuisse ne quis Episcopus religionem denuo profiteatur, retinere volens episcopatum quem antea habebat. Et ad hoc pondero, tum verba per quæ consuetudo aliquorum Episcoporum refertur, qui, profitentes monachatum, conabantur in antiquo fastigio manere; tum etiam verba quibus talis consuetudo prohibetur, scilicet: *Antistitis dignitatem amplius non retineat.* Tum denique rationem prohibitionis ibi redditam, quæ in conditionibus quasi oppositis utriusque status fundatur; quam rationem his verbis Gratianus refert: *Monachorum enim vita subjectionis habet verbum, et discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel docendi alios.*

15. *Ratio cur non liceat Episcopo profiteri religionem non dimittendo episcopatum.* — Quamobrem jura omnia noviora supponunt non posse Episcopum religionis habitum sumere, et illum profiteri, nisi prius episcopatu renunciet, quia et prohibitum est, et ex natura rei non decet, et aliquam repugnantiam involvit. Primo quidem ratione novitatus,

quem ante professionem peragere, et in probatione humiliter versari necesse est; hoc autem Episcopum non decet, et cum obligatione residendi repugnat. Dicit tamen Hostiensis ibi, in eo casu posse professionem statim fieri. Quod fortasse, secundum jus antiquum, verum erat ex consensu partium; nunc autem jus Concilii Tridentini servandum est, nec ille casus invenitur exceptus, etiamsi renunciatio episcopatus præcedat. Deinde retinere episcopatum, profitendo religionem, quodammodo repugnant, tum ratione traditionis, nam Episcopus seipsum sponsæ suæ tradit; ergo durante illo vinculo non potest se tradere religioni. Tum etiam ratione obedientiæ, quia irrationabile esset promittere denuo obedientiam ei, cui ratione prioris status, in quo vivens vult permanere, obedire non potest. Tum denique ratione paupertatis, quia per votum paupertatis fit abrenunciatio bonorum omnium, et liberæ administrationis eorum, quod repugnat habenti et retinenti episcopatum. Quapropter, licet hæc duo vota suo modo manere possint quoad vinculum in Episcopo, qui ante episcopatum illa solemniter emiserat, ut postea videbimus, non tamen recte de novo fiunt ab eo qui est Episcopus, et episcopatum retinere vult. His igitur rationibus, non potest Episcopus de novo profiteri religionem, nisi prævia episcopatus resignatione. Et quia talis resignatio fieri non potest sine licentia Pontificis, ideo, qui statum episcopalem immediate accipit, se reddit moraliter inhabilem ad statum religiosum; ideoque si religionis votum prius habebat, mortaliter peccat, acceptando episcopatum, priusquam votum impleat.

16. *Ratio cur votens religionem teneatur dimittere episcopatum.* — Atque hinc sequitur quod ultimo loco asseruimus, eum, qui accipit episcopatum habens votum religionis non impletum, in conscientia teneri renunciare episcopatu, ut votum religionis impleat; ita definitur in illo textu. Ratio autem est, quia in illo manet integrum votum religionis, ut patet ex prima parte assertionis, qua dictum est non extingui tale votum per ascensum ad episcopatum; at votum obligat quamdiu integrum manet, quia hic est veluti formalis effectus ejus; ergo obligat ad media necessaria ut impleatur, seu ad tollenda impedimenta executionis ejus. At vero renunciatio episcopatus in tali persona est medium necessarium ad votum implendum, seu ablatio impedimenti omnino repugnantis, ut ostensum

est. Ergo obligat tale votum ad talem renunciationem.

17. Sed ne videamus sola auctoritate illius textus niti, oportet rationem reddere cur per ascensum ad episcopatum votum illud non extinguatur. Nec satis est dicere, ideo non extinguatur quia non impletur, nec formaliter, ut per se notum est, nec eminenter, ut sic dicam; quia instabitur interrogando cur non impleatur eminenter, cum status episcopatus sit perfectior. In qua interrogatione, ad difficultatem in secunda objectione propositam, cujus occasione hæc omnia dicta sunt, revocamur. Unde reddendo hanc rationem, simul dictæ objectioni et fundamentis prioris sententiæ satisfaciamus.

18. *Probatum idem ulterius.* — Dico ergo per ascensum ad episcopatum non impleri votum religionis etiam eminenter, quia votum religionis impletum aliquid perfectionis addit episcopali statui, quod status episcopalis secum non affert; et simul cum illo esse potest, ut patet in Episcopo religioso; nam verus religiosus manet, et ratione illius status ad multa opera consilii et perfectionis tenetur, ad quæ secularis Episcopus non obligatur. Ad hanc autem specialem perfectionem religiosam suscipiendam obligat votum religionis, et ideo qui tale votum emisit, tenetur prius religionem profiteri quam episcopatum accipiat, ne perpetuo illa perfectione careat, cum episcopatus illam non conferat. Et ob eandem causam, qui ante tale votum impletum Episcopus fit, debet postea cedere ut religiosus fiat. Nam per hoc, et votum implet, nec fit incapax perfectionis status episcopalis, quia potest postea ad illum ascendere, si eligatur.

19. *Prima objectio in contrarium.* — *Secunda objectio.* — Sed contra priorem partem instatur, quia, ut votum impleatur virtualiter seu eminenter per commutationem in rem meliorem, non oportet ut minor materia in majori claudatur, sed satis est ut vel, omnibus pensatis, materia, in quam votum commutatur, sit melior quam quæ promissa fuerat, vel ut posterius sit majus vinculum quam fuerit prioris voti. Exemplum prioris membri est: si quis votum jejunii in votum copiosæ eleemosynæ commutat, quæ moraliter Deo gratior censeatur, etiamsi eleemosyna in se, nec formaliter, nec eminenter jejunium contineat. Alterius autem membri exemplum est supra positum, in eo qui professionem facit in religione laxiori, cum haberet votum sim-

plex strictioris religionis. Secundo instat Panormitanus contra ultimum dictum, quia licet is, qui renunciat episcopatu, si fiat religiosus ex obligatione voti, possit eligi iterum in episcopum, fortassis non eligetur, et ita se exponit periculo carendi statu perfectiori propter minus perfectum; ergo non potest fieri ut ex voto ad hoc obligetur.

20. *Prima ad objectionem responsio.* — Ad priorem replicam potest imprimis responderi, in votis per se perpetuis non posse fieri commutationem in aliud sub titulo melioris rei, seu majoris perfectionis, nisi quando res illæ inter se ita comparantur, ut major includat minorem. Nam alioqui omnis dispensatio et commutatio talium votorum Papæ reservata est, ut docuit D. Thomas, d. q. 184, art. 6, et ibi notat Cajetanus, et in sequentibus latius dicemus. Et hoc modo limitandum censeo quod Cajetanus ait, d. q. 189, art. 3, § *Ad objectionem*, nimirum, tunc per assumptionem perfectioris status impleri votum de statu minus perfecto, quando sunt ejusdem ordinis seu generis, et ideo ita se habent, ut in majori claudatur minus, sicut duæ religiones inter se comparantur. At vero in præsentī, religio et episcopatus sunt diversarum rationum, et episcopatus non includit essentialē perfectionem religionis, ut declaratum est; et ideo non admittitur talis commutatio sine licentia seu dispensatione Pontificis.

21. *Secunda ejusdem objectionis responsio.* — Deinde a priori rationem reddendo, quæ et interrogationi satisfaciat, et resolutionem confirmet, advertimus ex superius dictis, perfectionem status religiosi et episcopalis esse diversarum rationum. Nam, ut Major supra dicit, episcopatus est status perfectionis acquisitæ; religio vero est status perfectionis acquirendæ. Cajetanus autem vocat statum religiosum *perfectionis propriæ*, id est, ipsius religiosi, episcopatum autem dicit esse perfectionis alienæ; nam per se primo est ad bonum et perfectionem aliorum, propriam supponendo. Et hinc est ut status episcopalis non sit per se materia voti absoluti, quod Major vocat *categoricum votum*, quia in ordine ad votentem, et ad salutem ejus, non est per se expetibile nec melius, ut in priori argumento declaratum est, quod secus est de statu religioso. Et inde a fortiori sequitur, ut votum religionis non sit commutabile in statum Episcopi propria tantum voluntate, et consequenter et a fortiori fit, ut per assumptionem episcopatus votum religionis non impleatur.

22. *Secundæ objectionis solutio.* — Unde ad aliam replicam Panormitani respondeo, concedendo, facile fieri posse ut qui semel episcopatum resignat, ut religionis votum impleat, iterum non eligatur, et huic periculo se exponere renunciando episcopatu. Dico tamen hoc nihil obstare quominus renunciare possit et debeat, quia hoc nihil obstat majori perfectioni et securitati propriæ personæ sic renunciantis episcopatu, ut religionis statum sumat. Quia in religionis statu facilius et securius poterit propriam perfectionem acquirere, et in dies in illa magis crescere; et quamvis non faciat excellentiora opera episcopatus, evitabit tamen pericula episcopatus, et aliis multis operibus sanctis aliorum operum excellentiorum defectum compensare poterit. Et ita, omnibus pensatis, si altero statu carendum est, melius illi est ad propriam salutem, episcopatu quam religione carere; ideoque nullum est inconveniens quod illi periculo carendi episcopatu propter religionem se exponat. Et declaratur a simili; nam qui vovit non ambire nec procurare episcopatum, nec oblatum acceptare, nisi ab eo, qui potestatem habet, sub præcepto obligetur, exponitur morali periculo satis evidenti non ascendendi ad episcopatum, et nihilominus votum illud optimum est et obligat; ergo propter simile periculum non excusatur quis ab implendo religionis voto, et consequenter nec a renunciando episcopatu, quando necessarium id est ad implendum votum cujus obligatione prius tenebatur. Adde, si contingat, istum, qui sic renunciavit, non eligi iterum ex iusta causa, vel saltem sine detrimento talis Ecclesiæ, id non modo non esse incommodum, verum etiam secundum Deum esse optabile, et melius tali personæ; si vero ipsum non eligi, in aliquod incommodum Ecclesiæ cedat, illud ipsi non imputari, qui non se minus dignum reddit episcopatu, imo digniorem; et tunc ad sollicitudinem Papæ, vel aliorum ad quos præsentatio pertinet, spectabit tale incommodum Ecclesiæ vitare.

23. *Solvuntur jura in contrarium allata.* — *Confirmatio fundata in majori vinculo infrimatur.* — Ex his ergo satis patet responsum ad fundamentum contrariæ sententiæ. Negamus enim statum Episcopi esse ita meliorem, ut in illud possit votum religionis commutari, seu virtualiter impleri, ratione jam tradita. Nec jura citata obstant; nam cap. *Scripturæ* loquitur de commutatione voti temporalis in perpetuum; cap. autem *Perrenit* de eo absolute loquitur, qui promissum in melius com-

mutat. Jam vero ostensum est quomodo hæc commutatio non sit simpliciter in melius, vel respectu ipsius votentis, vel respectu divini obsequii. Ad confirmationem fundatam in majori vinculo, respondeo imprimis non sufficere majus vinculum, nisi etiam intercedat major perfectio propria ipsius votentis. Unde in primo exemplo de matrimonio, non est verum extinguere votum religionis per matrimonii vinculum, sed impediri. Unde si solum intercedat vinculum matrimonii rati, priusquam consummetur, implendum est votum religionis, ut per vinculum professionis solemnem prius vinculum matrimonii rati dissolvatur. Si vero tale matrimonium fuerit consummatum, votum quidem manet, non obligat tamen ad executionem vivente conjuge, quia tale matrimonium dissolvi non potest, etiam de licentia Papæ, in quo superat vinculum spirituale inter Episcopum et Ecclesiam; obligabit tamen si conjux moriatur. In alio vero exemplo de professione facta in religione laxiori post votum simplex ingrediendi religionem strictiorem, vinculum professionis majus est, et status per illud assumptus est simpliciter perfectionis acquirendæ; et ideo saltem ex dispositione juris extinguit prius votum religionis strictioris. An vero hoc sit tantum de jure positivo, vel etiam ex natura rei, dicitur infra lib. 4, tractando de voto simplici religionis. Ad secundam confirmationem optime respondet Major supra, negando consequentiam quia religiosus jam professus, licet fiat Episcopus, manet religiosus, 16, 1, c. 3, 18, q. 1, c. unico. Unde ita ascendit ad statum perfectiorem, ut inferiori non privetur. At vero si ante professionem fiat Episcopus, privabitur statu religioso, contra prius votum, nisi relicto episcopatu religionem ingrediatur et votum impleat; ideoque non est similis ratio.

CAPUT XX.

NONNULLA DUBIA CIRCA CAPITULUM *Per tuas* EXPLICANTUR.

1. *Primum dubium, an Episcopus, qui vocerit religionem, resignare possit episcopatum sine licentia Pontificis.* — *Pars negativa tenenda.* — Circa datam resolutionem nonnulla dubia occurrunt. Primum est, an in eo casu sit necessaria licentia Pontificis ad resignandum episcopatu, vel ipso jure data censeatur per illum textum. Cajetanus hoc posterius opinatur, et illum sequitur Tabiena, verb. *Epis-*